

Ukrajinské národní hnutí

Teorie, pojmy, problémy

Aktualizace historických otázek v nezávislé Ukrajině

- Po vzniku samostatné Ukrajiny v roce 1991 vznikla silná potřeba „osamostatnit“ také ukrajinské dějiny.
- Přehodnocují se historické koncepce dominující v sovětské éře a v mnohém se navazuje na vlivná díla ukrajinské historiografie 19. a počátku 20. století.
- Neexistence ukrajinského státu v minulosti vedla a často i dnes vede ke zdůrazňování ukrajinského národa (etnicky chápaného) jako hlavního subjektu ukrajinských dějin. Dochází tak k „nacionalizaci“ ukrajinské historie.
- Tento přístup se projevuje i v chápání „ukrajinského 19. století“

Vznik a vývoj národa

Primordialismus

- Primordiální = pradávný, věčný.
- Národ je přirozené starobylé společenství lidí, primární neměnná sociální entita
- Větší důraz na objektivní faktory utvoření takového společenství

Modernistický přístup

- Evropské národy jsou produktem moderní doby (kapitalismu, průmyslové revoluce, byrokratického státu)
- Národ je sociální konstrukt („myšlené společenství“), začal se formovat nejdříve v 2. pol. 18. stol.

Ukrajinské národní „obrození“ vs. Ukrajinský projekt

- V současné Ukrajině převažuje primordialistické chápání národa, zdůrazňuje se plynulost a stálost etnogeneze a kontinuita vývoje národa
- Termín „národní obrození/probuzení/znovuzrození“ je ideologický produkt 19. století, přesto i dnes běžně užívaný (podobně jako u nás). Sugeruje představu „spícího“ národa, který je třeba pouze „probudit“.
- Modernistický přístup hovoří o začátku utváření moderního ukrajinského národa na přelomu 18. a 19. stol. s pokračováním až do 20. stol. Jako alternativa k pojmu obrození se užívá např. označení *ukrajinský projekt*

Ukrajinské národní „obrození“ vs. Ukrajinský projekt

- Kompromisní pohled (Ja. Hrycak) nabízí dělení na dva typy národů: předmoderní a moderní. Moderní ukrajinský národ se podle něj utváří v 19. a 20. století a předmoderní (či raně moderní) národ je záležitostí 16. a 17. století.

Ukrajinská identita v 19. století

- utváření ukrajinského národního vědomí byl komplikovaný proces s nejistým výsledkem. Vznik ukrajinského národa nebyl historicky „nevyhnutelný“.
- Je třeba rozlišovat identitu elity a identitu „mas“. První lze přibližně analyzovat, o druhé toho moc nevíme pro nedostatek pramenů.
- Počet lidí, kteří se považovali v 19. stol. za Ukrajince byl velmi malý. Rapidně vzrostl až ve 20. století.

Užívání etnonymu Ukrajinec/Ukrajinka v 19. stol.

- ve 40. letech 19. st. používala označení Ukrajinec jen hrstka vzdělanců. V 80. letech už to byly stovky (např. studenti a aktivisté *hromad*), kolem 1910 tisíce. Termín Ukrajina jako označení celého etnického území a obyvatel začal být běžnější až v 70. letech 19. stol.
- Etnonymu *Ukrajinec* dlouho konkuroval *Malorus*. Maloruskou identitu měli vzdělaní „Ukrajinci“ ve službách Ruské říše (až do poč. 20. stol.)
- Další etnonymy: Rusyn, Chachol
- selské „masy“ byly převážně negramotné a velká většina obyvatel Ukrajiny nepoužívala až do roku 1917 společné jméno. Vymezovala se spíš nábožensky či regionálně.

Literatura:

BOECK, Brian J. What's in a Name? Semantic Separation and the Rise of the Ukrainian National Name. *Harvard Ukrainian Studies*. 2004, roč. 27, č. 1-4, s. 33–65,8. ISSN 03635570.

HOBBSAWM, E. J. *Národy a nacionalismus od roku 1780: program, mýtus, realita*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. Politologická řada, sv. č. 6. ISBN 80-85959-55-0.

KAS'JANOV, Heorhij Volodymyrovyč. *Teoriji naciji ta nacionalizmu*. Kyjiv: Lybid', 1999. ISBN 966-06-0136-0.